

The New Gospel

MILO RAU / IIPM &
FRUITMARKET /
LANGFILM

De Nieuwe Oude Boodschap

Johan Thielemans

Gezien op 25 maart 2021
Streaming via NTGent

Milo Rau stapt in de sporen van Pier Paolo Pasolini en Mel Gibson met 'The New Gospel' ('het Nieuwe Evangelie'), een verfilming van het leven van Jezus volgens het Evangelie van Mattheus. Hij koos voor de Zuid-Italiaanse stad Matera, die ook zijn voorgangers als decor diende. Rau kwam er echter heel wat wantoestanden op het spoor. Hij gebruikt het oude verhaal dan ook om over de wereld vandaag te spreken.

26 MAART 2021

Milo Rau koos wellicht voor Matera omdat die mooie stad hem als culturele hoofdstad van Europa de nodige middelen kon bezorgen. Rau vond het echter zeker ook spannend om op dezelfde plek te werken waar ook Pasolini ('Il Vangelo secondo Matteo' uit 1964) en Mel Gibson ('The Passion of the Christ' uit 2004) hun versie van het leven van Jezus hadden gedraaid.

Die filmtraditie verwerkte hij in zijn eigen project. Hij kon bijvoorbeeld nog een beroep doen op Enrique Irazoqui, die in de film van Pasolini Johannes de Doper vertolkte, en dat nu ook bij Rau weer doet. Ook Maia Morgenstern, de Maria in Gibsons prent, treedt hier terug aan in die rol. Het treft dat beide regisseurs een beroep deden en doen op amateurs.

Milo Rau onderzocht in Matera diverse aspecten van de samenleving. Rau als onderzoeker. Al vlug stootte hij op de duizenden vluchtelingen uit West-Afrika. Ze werden in de velden rond de stad tewerk gesteld. Zij vonden geen onderkomen, hadden geen papieren en leverden een soort van moderne slavenarbeid. Maar ook de activist Yvan Sagnet streek neer in Matera. Hij leverde er een moeilijke strijd om deze uitgestotenen te verenigen in de protestbeweging 'La Rivolta della Dignita'. Die heeft als belangrijkste politieke punten de verbetering van de levensvoorwaarden van de vluchtelingen en de zorg voor een volwaardig politieke statuut, papieren inbegrepen. Voor rau was het meteen klaar: deze Yvan Sagnet moest de moderne Jezus spelen. Hij zou omringd worden door de migranten. Dat Jezus dan zwart is, was mooi meegenomen.

De film is opgebouwd volgens de methode die we uit het toneelwerk van Milo Rau kennen. Er lopen drie belangrijke lijnen door de film. Ze lopen door elkaar en staan elk voor een aspect van Rau's wereldbeeld. We zien hem vooreerst als

documentairemaker. Hij laat ons de levensomstandigheden van de zwarte arbeiders kennen. Een tweede lijn gaat over het maakproces van de film. Het is de post-Brechtiaanse kant van Milo Rau. We zien hem aan het werk – soms met de camera in de hand in die fascinerende momenten waarop hij nader kennis maakt met eventuele deelnemers. Dat levert korte portretten op van de mensen die we later herkennen als farizeeërs, soldaten of ‘volk’.

De laatste lijn draait dan rond het evangelie, met de nadruk op de passie van ‘Ons Heer’. Over Jezus vernemen we erg weinig. We horen vooral een paar bekende uitspraken als ‘Wie zonder zonde is werpe de eerste steen’ of ‘Laat deze kelk aan mij voorbijgaan’. In deze film komt hij de wet vervolmaken. Op het einde van de film formuleert Jezus (maar met een stem voice-off) een conclusie: ‘De mensen die in duisternis lopen, hebben een groot licht gezien. Ga daarom en leer ze te doen wat ik jullie gezegd heb’. Een andere uitspraak, die enkele keren weerkeert is: ‘Ik zal bij u zijn tot het einde der tijden’. Het zijn die paar ogenblikken die naar een mogelijke religieuze betekenis verwijzen.

Met een grote vrijheid stapt Milo Rau van de ene lijn naar de andere. Er zit wel een slimme opbouw in de film. In een eerste deel concentreert hij zich sterk op de sociale wantoestanden. Hij filmt het protest in de straten van Matera, ondervraagt zwarte migranten. We zien dat Yvan Sagnet een activistische leider is in de stad. Rau maakt de link tussen de politieke activiteit van Sagnet tegen de Italiaanse staat en het verhaal van Jezus die zich ook tegen het onrecht verzet. In het midden van de film krijgen we een beeld van het maken, van de relatie tussen regisseur en spelers. Maar eens we de kruisweg bereiken, gaat alle aandacht naar de lijdende Jezusfiguur. Alle stappen van zijn aanhouding tot aan zijn dood worden dan rechtlijnig verteld. Hij wordt geïnterviewd, en we zien de verscheurde huid op zijn rug. Hij draagt het kruis, en we zien Maria Magdalena en Maria meestappen. Veronica droogt het gelaat van Jezus af, en Simon helpt hem het kruis dragen. Als Jezus aan het kruis wordt vastgemaakt, horen we zijn schreeuwen. We zijn dan helemaal in het register van Rau’s theatervoorstelling ‘La Reprise’.

Deze roep om rechtvaardigheid was en is en zal van alle tijden zijn

Bij de kruisafneming stopt het verhaal. Sprookjeselementen, zoals de wederopstanding, krijgen hier geen plek. Rau vindt enkel het humanistische en activistische aspect van het lijdensverhaal pertinent. De strijd tegen onrecht en het veroveren en herwinnen van de menselijke waardigheid vormen het zwaartepunt in zijn boodschap. Is dit ook een religieuze film? Dat is niet duidelijk, omdat de film spreekt tot gelovigen en atheïsten. Maar Rau focust heel sterk op het hedendaagse onrecht en op de schande van vandaag. Zijn idee is dat bij zulk een schrijnende toestand de lering van Jezus nog steeds betekenisvol is.

Er zijn een aantal merkwaardige aspecten aan de film, los van het grote verhaal. De muziekkeuze bijvoorbeeld. Die bestaat uit fragmenten van Mozart, Schubert, Pergolesi, Bach en Wagner. De keuze voor een paar maten Wagner op een dramatisch moment is zeker niet de sterkste keuze, maar wellicht ziet Rau deze bloemlezing van klassieke stukken als een hommage aan Pasolini. Die ging muzikaal even eclectisch te werk. Van Mozart koos Rau de ‘Mauerische Trauermusik’. Mozart schreef die voor zijn vrijmetselaarsloge. Ze verwijdt het verhaal wat van de christelijke context en geeft het een bredere betekenis.

De tomatenteelt heeft een belangrijke plek in de sociale strijd in Matera. De lokale maffia zwaait daar de plak. Sagnet richtte echter een organisatie op die moreel correcte producten aanbiedt. Deze informatie wordt pas duidelijk in de aftiteling, als een gedachte achteraf, terwijl het een centraal gegeven is. Het is een tastbare triomf van de kleine man tegen de kapitalisten. Er is nog een verrassing in die laatste beelden. We hebben de zwarten gezien als verdedigers van Jezus, maar nu krijgen we een shot waar ze allemaal moslim blijken te zijn.

Op puur esthetisch gebied is er een afwisseling tussen twee stijlen. Er is de realistische aanpak van een documentaire, die staat tegen momenten van stilistische verfijning. Zo duiken er zorgvuldig, zorgvuldig gecomponeerde beelden op. Dat levert enkele beklijvende momenten op zoals de gruwelijke geseling van Jezus, de prachtige tafel voor het laatste avondmaal of de adembenemende stoet naar Golgotha, die eindigt met de kruisiging van Jezus.

Rau maakte met dit 'Nieuwe Evangelie' een intrigerende film, die blaakt van de ambitie. Rau wil de wereld veranderen, want via het oude verhaal spreekt zijn film over de wereld vandaag. En wat is er nieuw aan dit evangelie? Niets eigenlijk, want die opstandigheid van Jezus, deze roep om rechtvaardigheid was en is en zal van alle tijden zijn.